

Катедра за интердисциплинарни постдипломске студије антропологије
Филозофски факултет
Универзитет у Београду

Извештај о магистарском раду

*Политички ислам између Истока и Запада: Изазови демократије,
секуларизације и неофундаментализма.*

Кандидаткиња: Мирјана Нешић

Биографија

Мирјана Нешић је рођена 9. јуна 1972. године у Београду, где је завршила основну и средњу школу. На Филолошки факултет Универзитета у Београду, Катедра за оријенталистику (Група за оријенталну филологију) уписала се 1999/2000. године. Дипломирала је 29. априла 2004. године са просечном оценом 8.24 и тако стекла звање дипломираног филолога оријенталне филологије.

Још током прве две године студија Мирјана Нешић је учествовала у *Вечерима арапске поезије* у организацији Филолошког факултета, којима су присуствовали амбасадори и други високи представници арапских земаља. Током треће године студија, од 22-29. децембра 2001. године, са групом студената са катедре за оријенталистику, учествовала је на највећем фестивалу арапске поезије *Мирбад*, који се одржава у Багдаду. Након овог гостовања, радила је и као стручни сарадник у емисији *Ирак – путевима историје и поезије*, у продукцији РДП Б92, као и у изради минијатура о Багдаду, емитованих на истој телевизији. У часопису *Свеске – књижевност, уметност, култура* (бр. 62-63, март 2002.) објављен је њен превод песама арапског песника Абд Ар-Разака Абд Ал-Вахида. Године 2003. превела је Мирјана Нешић и пет турских фермана из различитих периода. Марта 2004. гостовала је у три емисије *Пут у речи*, које су емитоване на Радио Београду – Други програм, и ту је говорила о арапском, савременом турском и османском језику, са кратком музичким и литерарним илустрацијама по сопственом избору. Од 2003-2005. радила је и као стручни сарадник у Народном музеју, у Кабинету за нумизматику, на обради турског новца нађеног у оставама на територији Србије. Након обраде новца, у Народном музеју је објављен и сепарат *Оставе са новцем Османског царства*, који је Мирјана Нешић написала у сарадњи са Маријом Јеринић.

Новембра 2004. године Мирјана Нешић се уписала на интердисциплинарни постдипломски студиј антропологије Филозофског факултета у Београду (смер социо-културна антропологија), код ментора др. Милана Вукомановића. Њена основна сфера интересовања на овим студијама је

и даље било проучавање изворног ислама, као и конфликта у свету. Интересовање за проучавање ове проблематике проистекло је из њеног личног искуства стеченог на путовањима по Блиском истоку, Северној и Подсахарској Африци и сусрета са локалним становништвом.

Поред оријенталних језика (арапски, турски, османски) Мирјана Нешић говори енглески и француски језик, а служи се и руским језиком, док је македонски њен други матерњи језик, с обзиром на то да сама потиче из мешовитог брака.

Резиме и оцена магистарског рада

Магистарска теза *Политички ислам између Истока и Запада: Иззови демократије, секуларизације и неофундаментализма* (обима 183 штампане стране А4 формата, проред 1.5) састављена је од седам поглавља: 1. Ислам и политика: општа разматрања, 2. Појмовне дистинкције: демократија, секуларизација и неофундаментализам, 3. Исламизам у перспективи антропологије религије, 4. Политички ислам, 5. Ислам у дијаспори, 6. Ислам и фундаментализам, 7. Ислам и људска права. Библиографија на крају рада има укупно 13 страна.

Главна тема овога рада је испитивање варијетета политичког ислама (исламизма) у савременом свету, како у муслиманским друштвима, тако и на Западу, у муслиманској дијаспори. У уводу рада кандидаткиња најпре излаже основне религијске и геополитичке карактеристике ислама, значај проучавања ислама као религије и културе и најважије представнике исламологије и политикологије са наших простора који су се бавили овом темом. У поглављу *Ислам и политика – општа разматрања* Мирјана Нешић се потом бави односом политике и ислама као религије, као и његовим утицајем на формирање друштвених, економских и правних токова у арапским земаљама у постколонијално време. У другом поглављу (*Појмовне дистинкције: демократија, секуларизација и неофундаментализам*) дефинишу се појмови демократије и секуларизације, првенствено у западној политикологији, и разматрају вредности савременог демократског друштва и њиховог односа према религији. У том контексту даје се и дефиниција фундаментализма (исламског, али и хришћанског), као и евентуални разлози његове експанзије у XX веку.

Ислам у перспективи антропологије религије је поглавље у коме се ауторка бави, пре свега, специфичностима антрополошког проучавања религије, појаве присутне још у најранијим људским заједницама. Испитују се ту начини на које антропологија изучава културолошке механизме схватања стварности, а нагласак је стављен на исламску религијску доктрину и есхатологију. Поглавље *Политички ислам* је подељено на четири дела. У делу који се бави идеологијом политичког ислама прво се дефинише сам појам, а затим се износе вредности исламских политичких принципа. Потом се говори о покушајима реформизма и модернизације ислама у постколонијално доба, тенденцијама да се исламу да нова формулација, која би му, евентуално, омогућила интеграцију у светске токове. Трећи део се бави дебатама о компатибилности ислама и демократије, као и схватањем демократије на исламски начин. У четвртом делу наведен је низ илустрација из Кур'ана, које сведоче о постојању исламских институција које су по својој структури веома блиске институцијама демократије.

Поглавље *Ислам у дијаспори* подељено је такође на четири потпоглавља. У првом делу се кандидаткиња бави проблемима муслимана у дијаспори и њиховим суочавањем са секуларизацијом као социо-политичким процесом. Други део се бави дефинисањем појма глобализације, односом ислама према глобализацији и његовом дилемом да ли се треба изоловати, асимиловати или интегрисати у „глобално село“. У трећем делу се обрађује дискурс о исламу на Западу и проблем културног идентитета муслимана у дијаспори. У четвртном делу се разматра настанак и политичка злоупотреба исламофобије на Западу.

У шестом поглављу, *Ислам и фундаментализам*, објашњавају се механизми развоја фундаментализма као одговора на секуларизацију. Секуларизација је западни феномен, али и појам прихваћен од стране прозападно оријентисаних муслимана у муслиманским друштвима. Анализирају се ту и појмови панарабизма и панисламизма, уз навођење идеала и доктрина вахабитског покрета, као пример панисламских идеја. Последњи одељак у овом поглављу бави се идејом национализма, тј. њеним антагонистичким односом према исламу.

Последње поглавље, *Ислам и људска права*, подељено је у три основна дела. Први део се бави генералним погледом ислама на постојање људских права мимо религијског оквира, али и постојањем универзалистичких идеја о људским правима у правним документима. Други део је најобимнији и састоји се из укупно шест целина које се баве положајем жене у муслиманском друштву, њеним правима и слободама, уз низ цитата, илустрација из Кур'ана и хадиса. Трећи део се бави односом ислама према хомосексуализму, као облику „девијације личности“, али и толерисањем извесних форми хомосексуалног понашања.

Примарни извори у овом истраживању били су текстови из Курана и суне, основа исламског религијско-политичког и друштвеног устројства (шеријатског права), које је кандидаткиња, с обзиром на њено образовање из области арабистике, била у стању да чита и у оригиналу, на арапском језику. Поред тих религијских извора, разматрана су и дела лидера и оснивача различитих исламистичких покрета 19. и 20. века, као и секундарна грађа – радови савремених (муслиманских и немуслиманских) исламолога који се баве различитим аспектима политичког ислама у данашњем свету (Оливије Рој, Ксавије Бугарел, Халид Абу ел Фадл, Џон Еспозито и др.).

Кандидаткиња је у својој магистарској тези на интердисциплинаран начин, уз примену теорија и метода из области социокултурне антропологије, политикологије, исламологије и других дисциплина настојала да расветли место ислама и исламизма у процесу глобализације, као и различите исламистичке одговоре на либералну демократију, секуларизацију и мултикултурализам. Једно од кључних питања у том контексту било је, свакако, да ли је ислам – попут хришћанства и неких других светских религија – у стању да своје религијско наслеђе, укључујући и своје религијско-политичке доктрине, види само као једну од религијских традиција у секуларним друштвима.

Комисија за припрему извештаја о магистарском раду кандидаткиње Мирјане Нешић сматра да њена теза *Политички ислам између Истока и Запада: Изазови демократије, секуларизације и неофундаментализма*, с обзиром на теоријски и практички значај обрађене теме, теоријско-методолошки оквир

истраживања, као и оригиналност приступа и недовољну истраженост ове проблематике, завређује позитивну оцену, па у складу с тим Комисија предлаже да се овој кандидаткињи одобри одбрана њеног магистарског рада.

Чланови Комисије

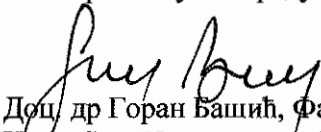
Београд, 12.01.2011.

Проф. др Милан Вукомановић, ментор
Филозофски факултет, Универзитет у Београду

Доц. др Нада Секулић, Филозофски факултет
Универзитет у Београду

Доц. др Горан Башић, Факултет за европске правно-политичке студије
Нови Сад, Универзитет Сингидунум